

Motion till riksdagen 2024/25:3306

av Janine Alm Ericson m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2024/25:66 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om hur Sverige ligger till när det gäller att nå de globala målen samt om de mål- och intressekonflikter den ser med sin politik och hur den har hanterat dem inom ramen för Agenda 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ta fram en handlingsplan för hur den ska arbeta med att uppnå de globala målen både nationellt och internationellt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör förnya uppdraget till SCB att samordna den statistiska uppföljningen av hur Sverige lever upp till de 17 målen och 169 delmålen i Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återuppta PGU som styrmedel för utvecklingspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återinrätta en nationell samordnare för Agenda 2030 t.o.m. 2030 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tydliggöra Agenda 2030 som prioritering nationellt och lokalt och stärka samordningen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör erkänna civilsamhällets viktiga roll som en bidragande aktör för att nå de globala målen och en rättvis och hållbar värld och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återinrätta tvärssektoriella forum med civilsamhället och hålla ett meningsfullt

samråd med civilsamhället inför nästa rapportering om genomförandet av Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ha en jämställdhetsanalys som genomsyrar alla insatser och beslut samt separat redovisa hur genomförandet påverkar kvinnor och män och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en mer transparent och uttömmande beskrivning som grundar sig på Klimatpolitiska rådets utvärderingar av regeringens sammantagna politik i fråga om mål 13 Bekämpa klimatförändringar i Agenda 2030 och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 bör redovisa en mer transparent och uttömmande beskrivning av Sveriges arbete med att nå mål 14 och 15, och det åtgärdsunderskott som för närvarande är dokumenterat, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 bör redogöra för ytterligare åtgärder som visar hur Sverige ska arbeta för att nå de globala målen, med åtgärder som sorteras under införande av Kunming-Montreal-ramverket, och redogöra för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en konsekvensanalys av hur dess budgetförslag påverkar ojämlikheten i samhället för att garantera att det inte motverkar mål 10 i Agenda 2030 om minskad ojämlikhet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste lyfta vikten av Agenda 2030 i nationella och internationella sammanhang och alltid kopplat till internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och demokrati, samt att ingen får lämnas utanför, och tillkännager detta för regeringen.

Regeringens rapportering är undermålig

Regeringens skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 förtjänar tyvärr kritik i både sak och form. Skrivelsen är riksdagens och medborgarnas sätt att få kännedom om den politik som regeringen fört på området. Det är en internationell överenskommelse där alla länder har åtagit sig att arbeta för att uppfylla målen. Att skrivelsen så bristfälligt lyckas redogöra för detta skapar demokratiska problem eftersom den inte ger oss någon riktig insyn i den förda politiken och därför inte heller någon reell möjlighet att granska den. Regeringen måste redovisa hur Sverige ligger till för att nå de globala målen samt de mål- och intressekonflikter de ser med sin politik och hur de har hanterat dem inom ramen för Agenda 2030.

Akut behov av att intensifiera arbetet med Agenda 2030

Världen är långt ifrån att uppnå de globala målen i Agenda 2030. Sedan pandemin med covid-19 har utvecklingen till och med gått bakåt på flera områden. Inom en tredjedel av de globala målen har måluppfyllelsen backat så att den ligger under nivåerna från 2015 då målen sattes. Det gäller alltifrån att avskaffa hunger till att bevara haven. Sverige behöver agera både nationellt och internationellt i solidaritet för att främja målen. Det återstår bara fem år för att uppnå dem och arbetet behöver därför accelereras. Det är oroväckande att regeringen inte har några visioner eller idéer om hur de vill driva Agenda 2030 framåt. Myndigheter har en självklar del i arbetet och det räcker inte med att skriva att de "kan" använda sig av Agenda 2030 som ett verktyg och dessutom ta bort Agenda 2030 som utgångspunkt i flera regleringsbrev. Regeringen måste ta fram en handlingsplan för hur de ska arbeta med att uppnå de globala målen både nationellt och internationellt.

Uppföljningen av de globala målen måste vara mätbar – återinför uppdrag till SCB

År 2022 avskaffade regeringen SCB:s uppdrag att samordna statistisk uppföljning av hur Sverige lever upp till de 17 globala målen och de 169 delmålen i Agenda 2030. Det är ytterligare ett exempel på regeringens bristande ambition att arbeta med att nå de globala målen. Det är uppenbart att detta uppdrag behövs eftersom regeringen i skrivelsen inte redovisar måluppfyllelsen med stöd av vare sig indikatorer eller annan statistik. Det kan närmast beskrivas som en summarisk redogörelse för regeringens politik, varav flera förslag inte genomförts än. Trots att Moderaterna själva tidigare föreslagit att den återkommande skrivelsen ska redovisa samtliga 169 delmål, så gör regeringen enbart utvalda nedslag kring sin politik som på något sätt kan kopplas till huvudmålen. Vi tycker därför att regeringen ska förnya uppdraget till SCB att samordna den statistiska uppföljningen av hur Sverige lever upp till de 17 målen och 169 delmålen i Agenda 2030.

Det riksdagsbundna målet om samstämmighet tillsammans med PGU måste gälla

Regeringens arbete med Agenda 2030 styrs av det riksdagsbundna åtagandet från 2020 om att "Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip om att ingen ska lämnas utanför". Att samstämmighet uttalas som princip är avgörande för att hindra mål- och intressekonflikter. Det arbetssättet har varit norm för Sverige sedan politiken för global utveckling (PGU) antogs 2003, en politik som flera länder och även EU som egen part senare har antagit. Det är därför beklagligt att regeringen avskaffade PGU i budgetpropositionen för 2025 och frångår skrivelsen Politiken för global utveckling i genomförandet av

Agenda 2030 från 2017 där dessa två styrdokument sammanfördes. Att slopa PGU, som har ett tydligt rättighets- och fattigdomsperspektiv och som banat väg för att lyfta målkonflikter, är ett steg tillbaka. Det är också tydligt att regeringen har tappat bort betydelsen av samstämmighet när de i skrivelsen likställer det med att politik ska utgå från svenska intressen utan egentlig hänsyn till dess konsekvenser. Samstämmighet är en del av Agenda 2030:s helhet; en uttalad utgångspunkt är att målen är odelbara och framsteg krävs på samtliga områden för att målen ska uppnås. För att garantera att länder inte enbart ser till nationella intressen så har delmålet 17.14 formulerats som särskilt framhäver behovet av en samstämmig politik för hållbar utveckling. För att garantera att samstämmighet är en del av regeringens politik måste regeringen återuppta PGU som styrmedel för utvecklingspolitiken.

Avveckla inte den nationella samordnaren för Agenda 2030

Den nationella samordnaren för Agenda 2030 redovisade ett flertal betänkanden och hade en avgörande samordnande roll mellan samhällets olika aktörer såsom kommuner, regioner, civilsamhället och näringslivet. Det är därför beklagligt att regeringen inte tagit fasta på rekommendationer från samordnarens slutbetänkande och lät avsluta mandatet i mars 2024. Regeringen måste därför återinrätta en nationell samordnare för Agenda 2030 t.o.m. 2030.

Inkludera den kommunala och regionala nivån

Den kommunala och regionala nivån är helt avgörande i flera av de globala målen. Det är på de nivåerna som många av de globala målen faktiskt kan realiseras och få konkret effekt. Kommunerna och regionerna ansvarar för en rad områden som är direkt kopplade till hållbar utveckling, såsom utbildning, kollektivtrafik, bostadsbyggande, avfallshantering, energi, sjukvård och social välfärd. De har möjlighet att driva på förändring där människor lever och verkar, och deras arbete har direkt inverkan på människors vardag. Att projektet Glokala Sverige, där två tredjedelar av landets kommuner och samtliga regioner ingick, avslutades i förtid på grund av att regeringen minskade Sidas finansiering och slopade enprocentsmålet, går på tvärs med lokala ambitioner. Regeringen måste visa långsiktig politisk vilja att stärka det lokala arbetet. Det innebär att säkerställa att hållbarhet och Agenda 2030 är en prioritet i nationell politik, samt att det finns en kontinuitet i arbetet, oavsett politisk majoritet. Därför måste regeringen tydliggöra Agenda 2030 som prioritering nationellt och lokalt och stärka samordningen.

Civilsamhället måste erkännas som en bidragande aktör för att uppnå Agenda 2030

För att uppnå målen i Agenda 2030 är det avgörande att alla delar av samhället, inklusive civilsamhället, är engagerade och delaktiga. Nästan hälften av alla svenskar är aktiva i ideella organisationer, och dessa organisationers arbete ger konkreta och positiva resultat både lokalt i Sverige och internationellt. Trots det nämner regeringen inte på något sätt hur – eller om – de tänker samarbeta med civilsamhället för att nå målen i Agenda 2030. Historiskt sett har civilsamhället varit en viktig part i regeringsledda forum för Agenda 2030, exempelvis genom den tvärsektoriella dialogen i Forum hållbar ekonomi. Den dialogen resulterade i Färdplan för omställning till hållbar ekonomisk utveckling. Dessutom finns det en mängd initiativ på både lokal, nationell och internationell nivå där civilsamhället är starkt involverat i arbetet med Agenda 2030. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen inte bygger vidare på dessa etablerade arbetssätt och därmed inte erkänner civilsamhället som en viktig aktör i arbetet med de globala målen. Detta innebär att regeringen inte fullt ut ser civilsamhällets roll, vare sig som en bidragande aktör eller som en röstbärare för en hållbar och rättvis utveckling. Som kontrast till detta agerande bör det påpekas att regeringen vid föregående skrivelse om genomförandet av Agenda 2030 bjöd in civilsamhället till samråd, och flera av de synpunkter som framkom där lyftes också i skrivelsen. Men när civilsamhällesorganisationen Concord Sverige, som samlar över 80 civilsamhällesorganisationer, bad om ett samråd i år, avfärdade regeringen detta. Regeringen har på andra sätt markerat att de inte ser civilsamhället som en central del av svensk eller global demokrati i och med de kraftiga neddragningar de gjort av budgeten till dessa områden. Nu tystas röster inom studieförbunden, kultursektorn, ungdomsorganisationer och organisationer inom internationellt bistånd. Miljöpartiet vill att regeringen erkänner civilsamhällets viktiga roll som en bidragande aktör för att nå de globala målen och en rättvis och hållbar värld. Vi vill också att tvärsektoriella forum med civilsamhället återinrättas och att ett meningsfullt samråd hålls med civilsamhället inför nästa rapportering om genomförandet av Agenda 2030.

En feministisk analys behövs för att garantera jämställdhet

Agenda 2030 har jämställdhet som ett eget mål och det är också avgörande för att alla målen och agendan ska kunna uppnås. Om vi inte integrerar jämställdhet riskerar vi att de mest utsatta, särskilt kvinnor i all sin mångfald och marginaliserade grupper, drabbas hårdare av globala utmaningar som klimatförändringar och ojämlikhet. En feministisk analys gör det möjligt att förstå och åtgärda hur olika grupper påverkas och säkerställer att ingen lämnas utanför i arbetet mot de globala målen. Vi noterar att regeringen skriver att de verkar för att jämställdhet integreras i hela Agenda 2030 och lyfter särskilt arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheter (JIM). Dock har regeringen strukit jämställdhetsintegrering från regleringsbrevet för 41 myndigheter och avskaffat både en feministisk utrikespolitik och Sveriges globala jämställdhetsambassadör. Kränkningar av kvinnors rättigheter och begränsningar genom diskriminerande könsnormer är ett av de allvarligaste brotten mot mänskliga rättigheter och friheter, och därför behöver ett

ökat fokus läggas här. För att Agenda 2030 ska bli rättvis och effektiv vill vi att regeringen ska ha en jämställdhetsanalys som genomsyrar alla insatser och beslut samt separat redovisa hur genomförandet påverkar kvinnor och män.

Klimatredovisning måste grunda sig på fakta

Regeringens åtgärder kring de många miljö- och klimatmål som finns i Agenda 2030, såsom att vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser, har i hög grad haft motsatt effekt. Såväl Klimatpolitiska rådet som Finanspolitiska rådet har riktat hård kritik mot att regeringens politik ökar utsläppen och bromsar klimatomställningen. Exempelvis har regeringen kraftigt ökat fossila subventioner, ökat andelen fossilt bränsle i svenska drivmedel, avvecklat elbilsbonus och stöd till kollektivtrafiken, stoppat skärpta klimatkrav i lagen om offentlig upphandling och bromsat utbyggnaden av havsbaserad vindkraft. Klimatpolitiska rådet har konstaterat att regeringens klimatpolitiska handlingsplan leder in på en onödigt riskfylld väg för Sveriges klimatomställning samt att regeringen skjuter över ansvaret för att nå Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till nästa mandatperiod. Finanspolitiska rådet har pekat på att regeringen saknar en ”sammanhållen och begriplig strategi” för att nå såväl de svenska klimatmålen som EU:s klimatmål fram till 2030, som hänger ihop med Agenda 2030. Klimatpolitiska rådet understryker i sin rapport från 2024 att bristerna i regeringens klimatpolitiska handlingsplan riskerar att försvaga Sveriges position att kunna påverka andra länder, inte minst länder med väsentligt högre utsläpp. Det är mycket negativt, eftersom Agenda 2030 är ett gemensamt globalt arbete. Det är också uppseendeväckande att nuvarande regering i den aktuella skrivelsen om Agenda 2030 väljer att upprepa påståendet om att regeringens klimatpolitiska handlingsplan ”presenterar en plan för hur Sveriges klimatmål ska nås, hela vägen till nettonollutsläpp senast år 2045”. Påståendet har underkänts av Klimatpolitiska rådet som konstaterat att det brister i saklighet och är missvisande.

Även vad gäller åtgärder för att bekämpa klimatförändringarnas konsekvenser har regeringens agerande varit i vissa fall otillräckligt och i andra fall direkt kontraproduktivt. Regeringens nedskärningar på anslagen för skydd och åtgärder för värdefull natur bromsar arbetet med att stärka ekosystemens motståndskraft mot klimatförändringarnas effekter. Regeringens pågående arbete med att ytterligare intensifiera det svenska skogsbruket bidrar kraftigt till att försämra skogens motståndskraft mot såväl värmeböljor och långdragen torka som stormar.

Det nationella expertrådet för klimatanpassning skriver i sin rapport från 2022 att en intensifiering av insatser för att öka takten i genomförandet av klimatanpassningsåtgärder är nödvändig. Rådet understryker att Sveriges anpassningsarbete behöver anamma ”ett transformativt perspektiv som konkret stärker incitamenten för såväl det fortsatta förberedande anpassningsarbetet som för genomförandet av konkreta anpassningsåtgärder”. I stället för att lyssna till expertrådet har nuvarande regering avvecklat det anslag som finansierat länsstyrelsernas klimatanpassningssamordnare och valt att skjuta det livsviktiga anpassningsarbetet på framtiden.

I sin skrivelse framför regeringen att Sverige arbetat aktivt via utvecklingsfinansiering för att stärka motståndskraften mot klimatförändringarna i utsatta samhällen, men nämner inte att biståndsbudgeten som helhet minskat kraftigt. Skrivelsen redovisar inte

heller att Sveriges anslag till samtliga fyra globala klimat- och miljöfonder minskade under 2023 och 2024. Mot bakgrund av det som anförs ovan menar vi att regeringens redovisning av arbetet med att bekämpa klimatförändringarna och deras konsekvenser är bristfällig och i stora drag missvisande. Därför måste regeringen återkomma med en mer transparent och uttömmande beskrivning som grundar sig på Klimatpolitiska rådets utvärderingar av regeringens sammantagna politik med avseende på mål 13 Bekämpa klimatförändringar, i Agenda 2030.

Hav och biologisk mångfald är en central del för rapportering

Mål 14 och 15 handlar om marina samt landbaserade ekosystem. En lång rad delmål finns listade under respektive mål. Haven ska bevaras och de marina resurserna ska användas på ett hållbart sätt. Marina och kustnära ekosystem ska förvaltas och skyddas, och senast 2020 skulle överfisket ha stoppats. Även destruktiva fiskemetoder skulle ha stoppats till 2020 och tillträde för småskaliga och icke-industriella fiskare till marina resurser ska säkerställas. För landbaserade ekosystem anger mål 15 att dessa till år 2020 skulle ha bevarats, återställts och använts hållbart, samt ekosystemtjänster på land, i synnerhet gällande bl.a. skogar och våtmarker. Hållbart brukande av alla typer av skogar skulle ha främjats till år 2020, och avskogningen skulle ha stoppats. Målet anger även att omedelbara och betydande åtgärder för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer ska vidtas.

Utvecklingen i våra hav är oerhört allvarlig, och tillståndet för ekosystemen i både Östersjön och Västerhavet är på många sätt akut. De närmaste åren är kritiska för att vända utvecklingen och återuppbygga ekosystemen. Åtgärdsbehovet är mycket stort, både inom ramen för nationell politik och inom gemensamt reglerade politikområden inom EU. Även utvecklingen i många av de svenska landbaserade ekosystemen, exempelvis skogarna, är mycket negativ. Runt 1 000 skogslevande arter är hotade. Ett omfattande problem är bristen på större sammanhängande områden med höga naturvärden, som är ett krav för många arter. Avverkningstakten av värdefulla naturskogar är mycket hög, enligt myndigheternas utvärderingar.

Regeringen räknar upp en rad åtgärder som vidtagits för att nå målen för de marina samt landbaserade ekosystemen. Men regeringens åtgärder är långt ifrån tillräckliga för att nå målen. I myndigheternas utvärderingar av de svenska miljömålen – som utgör den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 – framkommer att läget är mycket allvarligt och att åtgärdstakten är mycket långsam. Det framkommer också mycket tydligt att beslutade åtgärder inte är tillräckliga för att nå målen utan att det också krävs nya åtgärder. Myndigheterna pekar i sitt budgetunderlag till regeringen på ett mycket stort behov av kraftigt ökad finansiering.

Det saknas även en redogörelse för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald. En mer uttömmande och transparent rapportering är nödvändig för att Sverige ska kunna inspirera andra länder att vidta åtgärder för att nå målen inom Agenda 2030.

Därför måste regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 redovisa en mer transparent och uttömmande beskrivning av Sveriges arbete med att nå mål 14 och 15, och det åtgärdsunderskott som för närvarande är dokumenterat.

Vi vill också att regeringen i en handlingsplan om Agenda 2030 redogör för ytterligare åtgärder som visar hur Sverige ska arbeta för att nå de globala målen, med åtgärder som sorteras under implementering av Kunming-Montreal-ramverket och redogöra för hur svenskt bistånd och annan finansiering bidrar till det internationella arbetet för biologisk mångfald.

Ökad ojämlikhet får inte hota vår trygghet och välfärd

Regeringens nedskärningar och prioriteringar inom välfärdssektorn är helt oförenliga med de globala målen för hållbar utveckling, särskilt när det gäller att främja social välfärd, jämlikhet och inkludering. Regeringens politik skapar ökade klyftor genom skattesänkningar för de människor som inte behöver dem, medan låg- och medelinkomsttagare i stället får ta smällen. Därtill innebär inflationen att kommuner och regioner utsätts för kraftigt ökade kostnader, vilket minskar möjligheterna att ge invånarna den vård, skola och omsorg som behövs. Regeringens ovilja att kompensera låg- och medelinkomsttagare samt kommuner och regioner för de ekonomiskt tuffare tiderna försämrar kraftigt förutsättningarna att uppnå socialt rättvisa och hållbara samhällen, och för att säkerställa att ingen lämnas utanför. Vi vill därför att regeringen gör en konsekvensanalys av hur deras budgetförslag påverkar ojämlikheten i samhället för att garantera att det inte motverkar mål 10 i Agenda 2030 om minskad ojämlikhet.

Värna internationella landvinningar om mänskliga rättigheter och demokrati i ett mer nationalistiskt globalt samhälle

Den globala friheten minskade för 18:e året i rad 2023 (Freedom House). Endast 40 av 198 länder och territorier har ett öppet demokratiskt utrymme där yttrandefrihet och mötes- och föreningsfrihet respekteras inom politiken, lagstiftningen och i praktiken (Civics). Hälften av de drygt 60 länder som hade nationella val förra året befinner sig i en demokratisk tillbakagång, och i flera av dessa länder hotas fria och rättvisa val. Svensk demokrati uppvisar också negativa tendenser (V-Dem). Samma globala utveckling gäller även de människor som kämpar för rättigheter varje dag, såsom yttrandefrihet, landrättigheter, miljöskydd, hbtqi-rättigheter och kvinnors rättigheter samt andra grundläggande friheter. Enligt Front Line Defenders mördades minst 331 människorättsförsvarare globalt under 2023. Många av dem får utstå våld, fängelse, förföljelser, hot om våld, trakasserier, förtal m.m. Detta sker i ett klimat där välfinansierade allianser av värdekonserverna och populistiska krafter organiserar sig globalt. Att varken demokrati eller mänskliga rättigheter är mål i Agenda 2030 visar på det svåra förhandlingsläget när målen sattes, ett förhandlingsläge som har försämrats. Det finns mål i Agenda 2030 som hade varit svåra att få igenom i dag. Därför är Agenda 2030 det bästa globala samlande måldokument just nu som vi måste jobba med, för att inte rulla tillbaka landvinningar för en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar värld. Regeringen måste därför lyfta vikten av Agenda 2030 i nationella och

internationella sammanhang och alltid koppla till internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och demokrati, samt att ingen får lämnas utanför.

Janine Alm Ericson (MP)

Leila Ali Elmi (MP)

Ulrika Westerlund (MP)

Jacob Risberg (MP)

Jan Riise (MP)

Katarina Luhr (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Märta Stenevi (MP)

Emma Berginger (MP)

Emma Nohrén (MP)